

PREFACE

It's becoming a tradition to announce in the research works *Bibliography* materials of the annual IFLA conferences. This publication presents urgent for Lithuanian specialists presentations delivered at the 66th IFLA Conference, which took place in Jerusalem.

The articles by J. D. Byrum, IFLA secretary of the Section on Bibliography would introduce Lithuanian specialists not only with the report of the two year activities of this Section, but also motives of ISBD revision and perspectives for their advancement in the future. We would like to mention that ISBD translations in the Lithuanian language also can be viewed on IFLA homepage on Internet at <http://www.ifla.org/VI/3/nd1/isbdlith.htm>.

I. Parent, Chair of the IFLA Working Group for serials acquainted in her report with the new and relevant standard of Continuing resources ISBD (CR), which considerably expands the scope of seriality to cover a new concept of a serial publication and creates possibilities for betterment of their cataloguing.

T. Katić from Croatia talks on the issue of matching of ISBD and *Functional Requirements for Bibliographic Records*. She presents listings of entities, attributes, descriptive elements and adequate fields and subfields in the UNIMARC format, including samples of computerized records.

National bibliographic issues of small countries have been discussed by B. Stoklasova and M. Balikova, representatives of the National Library of the Czech Republic. The main problems and challenges that are facing the country is application of International standards and rules on a large scale and simultaneously, striving not to lose the national identity.

Concern of bibliographers of many countries worldwide - cataloguing and bibliographic control of documents in non-Latin scripts. Israel is not an exemption concerning this aspect, as it was emphasized in the report made by Ch. Seymour. His analysis was based on the improvement of ALEPH software aiming to ensure cataloguing of the documents issued in Israel in the original language.

On the other hand, we might be proud that Lithuanian specialists using LIBIS software are able to catalogue books written in the Hebrew and Yiddish languages in their original form.

Reports of M. Madsen from Denmark and R. Snyman from South Africa reflect the situation in their countries

regarding the reasons for training in the bibliographic control and bibliographic theory and methodology, which are included in the curricula of high schools.

Cataloguing of electronic resources is presently the most pressing problem. The existing situation in Russia is reviewed by N. Kasparova and M. Shwartsman. In their opinion, the most significant factor that has contributed to solution of the problem is the existence of the Dublin Core format, which enables to do minimal cataloguing and to create an information media in Internet.

R. Varnienė and A. Vaškevičienė write about the means of the creation of electronic resources archive in Lithuania, including summarization of its functions.

New viewpoint to the object of everyday work, unexpected and resolute ideas are welcome and are always waited for the publication *Bibliography*. This time we have a possibility to introduce you to the article by G. Gordukalova from St. Petersburg titled *Knowledge Visualization: Past and Future*.

The article by prof. D. Kaunas, member of the editorial board of this publication examines a subject constantly arousing as a discussion object among the specialists from various spheres - which year should be considered the boundary between the old and new book.

A few years ago issued *List of Lithuanian Latin Books of the 17th century* was a good starting point in the cognition of books in different languages and the beginning of their bibliographic control. D. Narbutienė, one of the authors of this fundamental work, proceeds with the analysis of Latin books and presents in this publication their typological characteristics.

A. Matijošienė, compiler of the analytical retrospective bibliography, generalizes their experience in the *Peculiarities of Lithuanian Periodicals in Lithuania Minor*.

Specialists from different spheres of activities should be interested in the exhaustive descriptions written by Rima Diršytė about the Church departmental archive.

S. Stakulienė continues her cycle of writings about professor Mykolas Biržiška, whose 120 year centenary we are celebrating this year.

O. Janonis, an active author of our publication and the member of its editorial board consultants on the question concerning bibliographic terminology.

Regina Varnienė

UDK 061.25:02(100)

IFLA Bibliografijos sekcijos 1999-2000 m. veiklos apžvalga

John D. BYRUM, Jr.

Kongreso biblioteka, Washington, DC 20540-4380, USA, el. paštas: jbyr@loc.gov

Bibliografijos sekcijos veiklos sfera

Bibliografijos sekcija pirmiausia yra atsakinga už bibliografinės informacijos turinį, jos tvarkymą, bibliografinę produkciją, jos platinimą ir apsaugą, ypač (bet ne vien tik) jei tai susiję su valstybinės bibliografijos tarnybomis. Sekcija taip pat atsakinga už bibliografijos, kaip disciplinos, propagavimą visų tipų bibliotekose, tarp leidėjų, platintojų, prekybininkų ir vartotojų. Sekcija atsižvelgia į technologines galimybes, pripažįsta, kad naujaisi pasiekimai kai kuriuose pasaulio regionuose negali būti realizuoti, ir užtikrina, kad jos sprendimai nepriklauso nuo specifinių technologijų lygio. Kai reikia, sekcija glaudžiai bendradarbiauja ne tik su kitomis Bibliografinės apskaitos sektoriaus sekcijomis bei UBCIM programa, bet ir su Informacijos technologijų bei Nacionalinių bibliotekų sekcijomis („Medium Term“ programa 1998-2001 m.).

Bibliografijos sekcijos narystė ir Nuolatinis komitetas

Šiuo metu Bibliografijos sekciją sudaro 111 asociacijų, institucijų ir individualių narių.

Naujame 1999-2001 m. laikotarpiui išrinktame Nuolatiniame komitete yra 15 tikrųjų narių, 4 nariai korespondentai ir 1 garbės patarėjas. Keturi tikrieji nariai, dirbę 1995-1999 m. laikotarpiu, baigė savo kadenciją 1999 m. rugpjūtį Bankoko konferencijoje.

Tikrieji Nuolatinio komiteto nariai yra iš 14 valstybių: Čekijos, Danijos, Ispanijos, Italijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Norvegijos, Pietų Afrikos, Portugalijos, Prancūzijos, Rusijos, Suomijos, Šri Lankos, Švedijos, Vokietijos.

Pareigūnai ir informacijos koordinatorius

Pirmininkas ir išdininkas:

Werner Stephan,
Universitätsbibliothek Stuttgart
Postfach 104941
DE-70043 Stuttgart, Germany,
tel. +49(0)7111212222,

faks. +49(0)7111213502,

el. paštas: werner.stephan@ub.uni-stuttgart.de

Sekretorius:

John Byrum,
RCCD/LM 535,
Library of Congress,
Washington DC 20540-4380, USA,
tel. +2027076511,
faks. +2027072824,
el. paštas: jbyr@loc.gov

Informacijos koordinatorius:

Kirsten Waneck,
Dansk Biblioteks Center A/S,
Tempovej 7-11,
DK 2750 Ballerup, Denmark,
tel. +4544867777,
faks. +4544867891,
el. paštas: kw@dbc.dk

2000-2001 m. veiklos planas

Dviejų posėdžių IFLA konferencijos 1999 m. Bankoke metu sekcijos Nuolatinis komitetas žymiai išplėtė savo 2000-2001 m. veiklos planą, daugiausia dėmesio sutelkdamas į Valstybinių bibliografijos tarnybų tarptautinės konferencijos (ICNBS) rekomendacijų įgyvendinimo būdus ir priemones (rekomendacijų tekstas skelbiamas <http://www.ifla.org/VI/3/icnbs/fina.html>). Grupė, siekdama kuo daugiau dėmesio ir paramos, kreipėsi į keletą kitų IFLA komitetų, prašydama jų pastabų ir bendradarbiavimo. Pavyzdžiui, Nuolatinis komitetas kvies Regioninės veiklos sektorių bendrai organizuoti seminarą 2001 m. IFLA konferencijos metu, siekiant paremti valstybinės bibliografijos leidimą besivystančiose šalyse ir daugianacionalinių bibliografijų leidimą tose šalyse, kuriose neįmanoma leisti nacionalinių. Rekomendacijos bus perduotos susipažinti IFLA Privalomojo egzemplioriaus, Vyriausybės informacijos ir oficialiųjų leidinių bei Informacijos technologijų sekcijoms, kad jos atkreiptų dėmesį ir imtųsi atitinkamų priemonių.

Bibliografijos sekcija apibrėžė iniciatyvas dėl tolesnės ICNBS veiklos. Sekcija sudarė nedidelę darbo grupę (Barbara Bell, Vusterio koledžas, Ohajo, JAV, ir Anne Langbelle, Norvegijos nacionalinė biblioteka, Oslas), įpareigodama ją nustatyti, kurios tarnybos dirba efektyviai ir atitinka ICNBS rekomendacijose keliamus reikalavimus (žr. 5-11 punktus). Taip pat išskirti tas tarnybas, kurios galėtų efektyviau dirbti, jei taikytų šias rekomendacijas, ir siūlyti būdus, kaip pagerinti santykius su savo pagalba ir paslaugas siūlančiomis tarnybomis. Kadangi konferencija pritarė „valstybinės bibliografijos bazinio lygmens įrašui“, kaip apibrėžta „Funkciniuose reikalavimuose bibliografiniams įrašams“ (<http://ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.htm>), tai Bibliografijos sekcijai drauge su Katalogavimo ir Nacionalinių bibliotekų sekcijomis siūlys parengti informacinį raštą, apibūdinantį bazinio lygmens įrašą, vartotiną valstybinėse bibliografijose.

Bibliografijos sekcijos kitų veiklos sričių plane 2000-2001 m. raginama suformuoti strategiją, kuri apimtų bendradarbiavimą su elektroninių išteklių leidėjais, pateikiančiais savo leidžiamų išteklių metaduomenis, naudojamus valstybinės bibliografijos tarnybų, „dalykinių tinklų sąsajų“ interneto išteklių bibliografijai tyrimą, atrankos kriterijų, padedančių valstybinės bibliografijos tarnyboms apsispręsti, kuriuos elektroninius išteklius atspindėti rengiamose bibliografijose, nustatymą. Sekcija taip pat planuoja tęsti darbą su dviem anksčiau pradėtom studijom: Rosso Bourno „Valstybinės bibliografijos tarnyba ir knygų prekyba“ ir Roberto Holley „Bibliografinės apskaitos ir nacionalinės bibliografijos tyrimo rezultatai“. Prie šių projektų dirba sekcijos nariai Talbottas Huey (Mičigano valstybinio universiteto biblioteka) ir Unni Knutsen (Norvegijos nacionalinė biblioteka).

Konferencijų programos ir seminarai

Bankokas, 1999

Bibliografijos sekcija rugpjūčio 24 d. gausiai auditorijai surengė programinį renginį tema „Bibliografijos plėtra: kryptys ir perspektyvos“. Kirsten Waneck (Danijos bibliotekų centras) pristatė Monos Madsen (Karališkoji bibliotekininkystės ir informacijos mokslų mokykla) pranešimą „ICNBS 1998 m. naujos rekomendacijos valstybinei bibliografijai“ (<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/015-123e.htm>). Peteris Haddadas (Australijos nacionalinė biblioteka) kalbėjo tema „Nacionalinė bibliografija Australijoje: žengiant į naują tūkstantmetį“ (<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/016-123e.htm>). Galiausiai Chirudee Pungtrakul (Machidono universitetas, Tailandas) perskaitė pranešimą „Bibliografinė apskaita: Tailandas pasaulyje“ (<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/148-123e.htm>). Šie trys pranešimai sukėlė diskusiją. Taip pat šioje sekcijoje buvo išplatinti

„Duomenys apie privalomąjį egzempliorių Danijoje“, kuriuos parengė Karališkosios mokyklos personalas. Konferencijos dalyviai buvo trumpai supažindinti su 1998 m. sausio 1 d. priimtomis 1927 m. įstatymo pataisomis, kuriomis privalomojo egzemplioriaus sąvoka praplečiama, dabar ji taikoma „visiems leidiniams“, išleistiems Danijoje, „nepriklausomai nuo jų laikmenų“, išskyrus kompiuterines programas, kurios saugotinos tik tuo atveju, kai jos „yra kito kūrinio dalis...“, išleista kartu su tuo kūriniu“.

Bibliografijos sekcija drauge su Nacionalinių bibliotekų sekcija rugpjūčio 26 d. surengė seminarą tema „Elektroniniai leidiniai nacionalinėse bibliografijose“. Jam pirmininkavo Winstonas Tabbas (Kongreso biblioteka) ir Werneris Stephanas (Štutgarto universiteto biblioteka), kurie akcentavo nuolat didėjančią valstybinės bibliografijos tarnybų susidomėjimą elektroniniais ištekliais, nepaisant to, kad šie leidiniai sukelia daug naujų problemų. W. Tabbas parciškė, kad bibliografijos taryboms nebekyla klausimo, ar laikyti šiuos leidinius nacionalinės katalogavimo produkcijos dalimi, dabar rūpinamasi, kaip užtikrinti apskaitos išsamumą ir prieigą prie jų. W. Stephanas pasiūlė vieną šios problemos sprendimo priemonių - glaudesnę bendradarbiavimą tarp elektroninių išteklių rengėjų ir bibliografijos tarnybų.

Johnas Byrumas (Kongreso biblioteka) perskaitė pranešimą „Informacijos, esančios elektroniniuose ištekliuose, įtraukimas į nacionalines bibliografijas: tyrimų, vykusių 1998 m. gegužės-birželio mėn., rezultatai“ (<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/124-153e.htm>). Jis pranešė, kad 61 institucija, atstovaujanti 59 šalių valstybinės bibliografijos tarnyboms, užpildė jo parengtą anketą ir kad 34 valstybių tarnybos patvirtino vykdančios bent vienos rūšies elektroninių išteklių apskaitą; daugelis jų atspindi dviejų ar daugiau rūšių išteklius. Daugeliu atvejų į nacionalines bibliografijas elektroniniai ištekliai pradėti traukti devintojo dešimtmečio viduryje ir pabaigoje, o dešimtojo dešimtmečio viduryje kai kurios jų praplėtė registruojamų išteklių apimtį įvairiais *on-line* ir *off-line* ištekliais. 28 bibliografijos tarnybos, kurios registruoja elektroninius išteklius, pareiškė, kad jos plės šios registracijos apimtį: 22 tarnybos, nevykdančios elektroninių išteklių bibliografinės apskaitos, planuoja pradėti šį darbą po metų ar dvejų.

Sonja Zillhardt (Prancūzijos nacionalinė biblioteka) pranešime „Elektroniniai leidiniai BIBLINK“ pažymėjo, kad BIBLINK projekto, pradėto 1996 m. ir finansuojamo Europos Komisijos, tikslas yra sukurti ryšį tarp valstybinės bibliografijos tarnybų ir elektroninių išteklių leidėjų, įgalinantį gauti autoritetingą bibliografinę informaciją, naudingą abiem sektoriams (išsamiau su projektu galima susipažinti <http://hosted.ukoln.ac.uk/biblink/>). Tarp kitų šio projekto sprendžiamų klausimų yra ir šie: kaip vykdyti elektroninių išteklių bibliografinę apskaitą, atsižvelgiant į nuolat didėjančią jų kiekį, kaip panaikinti elektroniniams ištekliams taikytinų standartų trūkumą. S. Zillhardt

nurodė, kad kai ši programa bus baigta, dalis joje dalyvaujančių nacionalinių bibliotekų planuoja ir toliau naudoti BIBLINK projekto priemones bei rezultatus.

Naoko Harai (Japonijos nacionalinė parlamento biblioteka) pranešime „Elektroniniai ištekliai ir nacionalinės bibliografijos Japonijoje“ pasakojo, kad biblioteka nuo 2002 m. ruošiasi pradėti elektroninių išteklių komplektavimo ir apskaitos programą, nors jau dabar dirba su elektroniniais serialiniais leidiniais, kuriems suteikiamas ISSN. Elektroniniai ištekliai bus komplektuojami ne privalomojo egzemplioriaus gavimo būdu, o juos pirs, maždaug 1000 pavadinimų per metus, tačiau biblioteka lygiagrečiai sieks sudaryti bendradarbiavimo sutartis dėl savanoriško šių leidinių perdavimo saugojimui. Norima pakeisti Japonijos privalomojo egzemplioriaus įstatymą ir įtraukti į jį elektroninius leidinius. Tarp darbų, numatytų atlikti 2002 m., yra JAPAN MARC ir „Nihon“ katalogavimo taisyklių papildymas elektroniniais ištekliais. Tačiau N. Harai pastebėjo, kad kol kas tik nedaugelis Japonijos bibliotekų gali pasiūlyti prieigą prie tokios elektroninės medžiagos kaip serialiniai leidiniai arba jungtinės duomenų bazės.

Peteris Haddadas (Australijos nacionalinė biblioteka) papasakojo apie bibliotekos atliktą tyrimą. Buvo tirti tie spausdinti leidiniai, su kuriais drauge leidžiami ir elektroniniai ištekliai. Tyrimai parodė, kad po keleto metų maždaug prie 30% tokių leidinių neįmanoma prieiti dėl laikmenų, kuriose jie saugomi, senėjimo. Dėl tos priežasties nutarta, kad būtina perkelti šią medžiagą į modernesnes laikmenas (pvz., CD-ROM, DVD). Australijoje į privalomojo egzemplioriaus sampratą neįeina elektroniniai leidiniai, todėl Nacionalinė biblioteka juos perka, kiek leidžia jos biudžetas. Tačiau net ir įsigydama tik dalį leidinių vos spėja juos tvarkyti ir archyvuoti. Strateginė kryptis sprendžiant šią problemą - decentralizuoti atsakomybę už elektroninių išteklių bibliografinę apskaitą tarp kitų Australijos valstijų bibliotekų. P. Haddadas taip pat supažindino su Australijos nacionalinės bibliotekos projektu PANDORA (Australijos tinklo išteklių dokumentų apsauga ir prieiga, <http://pandora.nla.gov.au/pandora/>).

„Tinklo spaudiniai ir bibliografinė apskaita žiūrint iš Danijos su vaizdu į Švediją“ buvo Randi Digest Hansen (Danijos bibliotekų centras, Kopenhaga) pranešimo tema. Ši apžvalga (<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/120-153e.htm>) aiškiai parodo, kad Danijoje ir Švedijoje vyksta vienas iš įspūdingiausių bandymų, tvarkant prieigą prie *on-line* elektroninių išteklių. R.D. Hansen baigė savo labai įdomų pristatymą dar kartą pabrėždamas, kad tik bibliotekininkai gali pasiūlyti kokybišką prieigą, cituodama iš knygos „Moteris konteineris“ (1997) norvegų detektyvinių romanų rašytoją Kim Småge: „Pagrindinė romano herojė moteris detektyvė gali internete praleisti valandų valandas ieškodama informacijos, kurią bibliotekininkė jai pateiktų per kelias minutes“. Greičiausiai taip yra dėl to, kad ji nemoka suformuluoti ir užduoti

didžiajam tinklui teisingų klausimų. Be to, kaip matyti iš jos pažangos, jai trūksta kantrybės.

Jeruzalė 2000

Skcijos programos darbas vyko rugpjūčio 15-17 d. Perskaityti šie pranešimai:

- Nedidelės šalies nacionalinė bibliografija tarptautiniame kontekste. Bohdana Stoklasova (Čekijos Respublikos nacionalinė biblioteka);
- Bibliografiniai projektai ir priemonės Izraelyje, Rachele Kedar (Informacijos mokslo fakultetas, Bar-Ilano universitetas);
- Dvi nacionalinės centrinės bibliotekos Italijoje: bibliografinė kooperacija ar konkurencija? Maria Patrizia Calabresi (Nacionalinė centrinė biblioteka, Roma, Italija).

Bibliografijos sekcija drauge su Švietimo ir mokymo sekcija surengė teminį seminarą pavadinimu „Bibliografijos mokymas šiandien pirminio ir tolesnio bibliotekininkų profesinio rengimo metu“. Remiantis mokytojų, mokslininkų ir specialistų patirtimi, tarp kitų klausimų buvo aptarti šie:

- Koks šiandien bibliografijos vaidmuo bibliotekininkystės ir informacijos mokyklų programose?
- Kas šiandien dėstoma bibliografijos grupėse turinio atžvilgiu ir kokie mokymo metodai taikomi šioje srityje?
- Kaip studentai mokomi efektyviausių bibliografinės informacijos paieškos ir imties metodų, kai priemonės nuolat keičiasi formato, struktūros, rūšių ir kitų savybių atžvilgiu?
- Kaip nauja technologija, ypač susijusi su WWW, pakeitė bibliografijos kurso pobūdį?
- Ar vis dar prasminga skirti bibliografinės informacijos paiešką nuo paties dokumento paieškos?
- Ar vis dar pagrįsta tradicinė informacinių leidinių (žinytų, katalogų, bibliografijų ir t.t.) kategorijų tipologija, atsižvelgiant į šiuolaikines leidinių formas?
- Kiek dėmesio bibliografijos kurse skiriama supažindinimui su naujomis bibliografijos priemonėmis, palyginti su tradiciniais darbais?
- Kaip bibliotekininkystės ir informatikos mokyklos taiko tęstinį mokymą, rengdamos naujus bibliotekininkus, bibliografus ir padėdamos patyrusiems praktikams žengti koją kojon su techninių, praktinių priemonių naujovėmis šiuolaikinių sparčių pokyčių sąlygomis?

Šių ir panašių klausimų svarstymui sudaryta ekspertų grupė, tarp jų ir Retha Snyman (Pietų Afrikos Respublika), Mona Madsen (Danija) ir John McIlwain (Jungtinė Karalystė).

Iš anglų k. vertė A. Staskevičius